

BLODPRØVETAKING OG TVANG

Illustrasjonsfoto, Shutterstock

Som prøvetaker er det viktig at du opptrer profesjonelt, er vennlig og rolig. Presenter deg med å si navnet ditt. Ikke stress. At venterommet er fullt, skal ikke gå utover barnet. Det er viktig at prøvetakere som møter barn i sårbare situasjoner har anledning til å bruke tid. Tid til å se, trygge og hjelpe barnet på en best mulig måte. La barnet få inntrykk av at det er han/hun som er i fokus og som skal ha den fulle oppmerksomhet.

Blodprøvetaking av barn må nødvendigvis ta lengre tid enn av voksne. Det tar tid å etablere tillit. Ved å bygge tillit kan man forebygge at pasienter blir redde og utrygge i prøvetakingssituasjoner. Tilby bedøvelsesplaster og vis gjerne barnet at det har virket. Hvis barnet har dårlig erfaring med plaster, kan det tilbys bedøvelseskrem som festes med plastfolie. Da blir det ikke vondt å ta av. Jeg mener at hvis barnet ikke har fått bedøvelseskrem, bør blodprøvetakingen utsettes for å forebygge en uheldig opplevelse som kan føre til at barnet motsetter seg prøvetaking senere. Selvfølgelig gjelder ikke dette ved akutte blodprøvetakinger.

HVORDAN BRUKES ET STOPPSKILT?

Ideen bak stoppskilt er at barnet skal ta tilbake litt av kontrollen ved prøvetaking. Barn som tidligere har opplevd at de ikke har blitt hørt, opplever mestring og forutsigbarhet ved å bruke stoppskilt. Det er viktig at barnet bestemmer når stoppskiltet skal legges ned. Hvis barnet ikke legger ned stoppskiltet, kan man ta en «time-out» ved

ten under 16 år, er det foreldrene som bestemmer, og det er foreldrene som må utøve tvang (ikke prøvetaker). I ovennevnte tilfelle er ledsager en assistent som ikke anses som helsepersonell i denne sammenheng. I lovverket står det: «Den som yter helsehjelp skal avgjøre om pasienten mangler kompetanse til å samtykke.»

Som det står i lovverket, skal det ytes nødvendig helsehjelp for å hindre vesentlig helseskade samt å forebygge og begrense

< Helsehjelpen skal tilrettelegges med respekt for den enkeltes fysiske og psykiske integritet, og så langt som mulig være i overensstemmelse med pasientens selvbestemmelsesrett.

tvang. Helsehjelpen skal tilrettelegges med respekt for den enkeltes fysiske og psykiske integritet, og så langt som mulig være i overensstemmelse med pasientens selvbestemmelsesrett.

HVA GJØR DU NÅR ET BARN ER REDD FOR Å TA BLODPRØVE?

Som prøvetaker av barn slites vi ofte mellom hensynet til barnet og behovet for at blodprøvetakingen må gjennomføres. En av årsakene til at barn er redde, kan være dårlig erfaring med tidligere prøvetakere.

Hva gjør du dersom pasienten nekter å få tatt en blodprøve?

Av Randi Rekkebo Bioingeniør/Laboratoriekonsulent i Noklus, Sykehuset Levanger

«Pasienten som kommer til blodprøvetaking motsetter seg prøvetakingen fysisk og verbalt. Pasienten er psykisk handikappet og har med seg en assistent til prøvetaking. Helsesekretæren som skal ta blodprøven har ikke fått noen opplysninger om pasienten av sykepleier, lege eller andre. Det er uklart for helsesekretæren om pasienten kan være handikappet og/eller ruspåvirket. Pasienten sin assistent er veldig innstilt på at blodprøven skal tas, og holder armen til pasienten fast, mens helsesekretæren tar blodprøven. Legen i dette tilfellet var fornøyd med at blodprøven ble tatt.»

HVA SIER LOWERKET OM DENNE PROBLEMSTILLINGEN?

Det er legens ansvar å vurdere samtykkekompetanse og om blodprøven skal tas, også ved motsettelse. Legen skal da fatte vedtak om tvang.

Tvang kan brukes der det er påkrevd for å sikre nødvendig helsehjelp til pasienter uten samtykkekompetanse. Er pasien-

«Blodprøvetaking i sykehus». Begge er utgitt av NITO Bioingeniørfaglige institutt.

HVORDAN KOMMUNISERER VI?

I enkelte sammenhenger må vi våge å stille spørsmål om blodprøven må tas. Kan det gjøres på en annen måte, eller kanskje tilby et fingerstikk? Kommunikasjon og dialog er viktig, og erfaringsmessig viser det seg at løsninger finnes hvis rekvirent, prøvetaker og foreldre snakker sammen. På denne måten kan traumatiske hendelser forebygges.

Gi positive tilbakemeldinger og lønn for jobben barnet gjør ved å tilby premie uansett resultat. Vær ærlig, og ikke si at det ikke vil gjøre vondt. Bruk heller ord som «dette får du til» eller «vi skal klare dette sammen». Det er lurt å gjøre en avtale med barnet om selve gjennomføringen av blodprøvetakingen. Spør hvor barnet vil sitte (på fanget eller i stolen) og om barnet vil at du skal si ifra når du tar prøven. Avledning fungerer ofte best om både barn og foreldre har fullt fokus på avledningsmanøveren, f.eks. såpeboblene eller nettbrettet.

HVORDAN KAN VI UNNGÅ DÅRLIGE OPPLEVELSER RUNDT BLODPRØVETAKINGEN?

Fastholding (tvang), og særlig hvis foreldre blir bedt om å holde, oppleves ofte verst for barn. De ganger det er nødvendig å holde, kan barn bli forvirret hvis omsorgspersonen er den som påfører smerte og den som skal trøste i ettertid. Det er derfor lurt at helsepersonell eller kollega støtter armen, mens foresatte kan ha barnet i fanget og skryte og trøste i ettertid.

Er det et «etisk overtramp» eller er det påkrevd å bruke «litt» tvang for å sikre nødvendig helsehjelp?

Klinisk etisk komite ved det medisinske fakultet ved universitetet i Oslo (KEK) har vurdert det tilfellet jeg refererer til i begynnelsen av artikkelen. KEK konkluderte med at Pasient og brukerrettighetsloven ikke er brutt, fordi helsesekretæren ikke hadde tilstrekkelig informasjon om pasienten og forhold rundt blodprøvetakingen. KEK konkluderer samtidig med at en åpen debatt blant helsepersonell om dette temaet er bra. En tydelig støtte til helsepersonell når det gjelder å respektere pasientenes rettigheter til selvbestemmelse og integritet er vesentlig.

Når du plutselig står oppe i en situasjon hvor pasienter motsetter seg prøvetaking, må du ofte ta en beslutning der og da. Det er ikke sikkert du får tid til å reflektere så mye over situasjonen, og du er overlatt til din egen intuisjon. Jeg synes det er viktig at helsesekretærer da er bevisst i forhold til pasienters rettigheter, og bruker litt tid til å finne ut hva som blir den beste løsningen. Enkelte ganger er det faktisk greit å nekte å ta blodprøven. Helsesekretæren må i alle fall varsle lege før det utøves tvang, slik at ansvaret flyttes over til legen hvor det hører hjemme.

Referanser:

Arne Åsberg, Overlege medisinsk biokjemi, St. Olavs hospital
Linn Beate Skogholt, Spesialist i allmennmedisin
«Blodprøvetaking uten pasientens samtykke», av Bjarne Hjeltnes
«Blodprøvetakerens dilemma», av Maren Østvold Lindheim og Mari-
anne Svendsen
«Livredde barn og blodprøvetaking» av Ingrid Kolnes

HEMOCUE®-kyvetter Utfasing av boksformatet

Singelpakkede kyvetter Samme pris - bedre kvalitetsikring

Som eksklusiv importør og med spisskompetanse på HemoCue-produkter i Norge ser vi at Hb- og Glucose-kyvetter i boksformat er forbundet med større risiko for preanalytiske feilkilder.

For å sikre optimal kvalitet på pasientresultater har vi derfor besluttet å fase ut bokskyvetter for HemoCue Hb 201⁺ og Glucose 201⁺.

Fra 1. januar 2020 vil det ikke lenger være mulig å bestille Hb 201- eller Glucose 201-kyvetter i boksformat.

Fri frakt i nettbutikken ut året

www.bergmandiag.no/primaer/

e-post: produktinfo@bergmandiag.no - tlf: 63 83 57 50